

ESOKONAI LAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ

ORBÁN P E T Ő.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, szeptember végeig 1 ft ezüstben. **Vidéken** félévre 5 ft 45 kr; évnegyedre 2 ft 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizethetni helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadtnak, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr. fizetetik. **Vidéken** minden es. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadtatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy lírlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán** és **szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

 Figyelmeztetjük hónapos előfizetőinket az előfizetési díjnak mielőbb kezeinkbe juttatására, hogy jövőre ahhoz alkalmazhassuk magunkat!

Azon új előfizetőinknek, kik sept. elejétől dec. végeig s így négy óra, helyben 3 pfrt 30 kr-, vidéken 4 pfrt 4 kr-ával előfizetni sziveskednek, lapunk eddigi példányaival — két szám kivételével — kedveskedésül ingyen szolgálunk.

Szerk.

Nőnevelésünk ügyében.

Az emberélet legedesebb gyönyöröstaléka a szellemi élv — e nélkül az élet álomhalál, mely öntudatlanul hordozza át az érületlen lelket a gyönyörrel, az üdvvel kínálkozó életpálya viruló mezején — a nélkül hogy ennek megragadó szépségét, s báj virágainak illatát észrevenné — érzelhette az; s ha olykorolykor utszéli tövissek kellemetlen érintésére fölrebben is álmából az ily lélek, jajt kiáltva, csak átkozódni tud; igen mert azt gondolja, azt hiszi: hogy az életpálya ösvényén mindenütt tövis — és csak tövis van. Szerencsétlen ember! kinek lelke még csak keservet, kint és szenvedést ismer, hidd: van az életnek élv-osztaléka is, s ez az öröm — az üdv. Ott lengnek ezek körüléd szellemszárnyakon, csak a fogékony-ság hiányzik szivedben — szivedben, melynek hurjai nincsenek felhangolva, hogy ezeknek finom érintésére az élv menynei hangjával zendülhetnének meg. Igen, mert hiányzik a kéz, mely azokat felhangolhatná — a miveltség keze, — a miveltségé, azon fényes szellemé, mely a mellett, hogy észfáklyát gyújt agyadban, a legmagasztosb érzelmek változatait játsza istenujjaival szived hurjain.

És e fényes szellemet — a miveltséget, mi szerzi meg számodra? A nővelés, — aztán a nővelés, és végre is a nővelés!

Hosszadalmas volna mind a férfi- mind a nőnevelésről együttesen szólnom; szólok jelenleg csak a nőnevelésről, mint a mely tapasztalatom szerint, valamint

általában másutt, ugy nálunk is legjobban el van hanyagolva. S e téren is egyedül honleányaink növelése fölött kívánok egykis futólagos szemlét tartani. Az alphán kel-lene kezdenem, azaz növeldeink küszöbén megállva, szólnom kellene nyilvános és mégis zárt, szólnom kellene magán- és mégis közönséges nőnevelési rendszerünkről. De sem a nőzárdákat, sem a magán növeldeket nem akarván jelenleg bántani, csak ott kívánom a nő-növelést — e nagyfontosságú tárgyat — felfogni, hol serdülő hölgyeink említett intézetekből kilépve, a szülei házhoz tértek vissza; homnét kevés idő multán, egykis igazítás, egykis simitás, egykis utasító oktatás után, a mamák oldalán, a társasélet nyilvános terére fölléptek.

Istenem! minő félnökség, minő remegés és menyinyi kisebb nagyobb botlás szegény tapasztalatlan lánykák részéről — ez ismeretlen téren. Mindennek mi a valódi oka? Megmondom:

A zárt nővelés.

Mi a zárt nővelés? Nem más mint üvegház, melyet a tulzott szülei szigor a növeldeből kilépő lánykák körül — a szobafalak nyomasztó légében — von. Valóban neveltség az azon tulságos aggodalom, melylyel némely anyák serdülő vagy fölserdült leányaikat minden társalgási érintkezés től, szívet s elmét egyaránt képző szép-olvasmányoktól, művészeti előadatok élvezetes megtekintésétől visszatartóztatni szokták, — mivel — igen balul — azon véleményben, azon tévhitben vannak: hogy ezek a fogékony fiatal hölgyek szüzérzelmeire veszélyes csábhatást gyakorolnak; holott, egészen ellenkezőleg, a miveltség nemes magvait szórják azokba, melyek kicsirázva s felnöve, hatalmas védágakat hajtának — a csábingererek ellenében — a hölgyerények szivhajloka, azon szerény hajlok fölé, melynek lakóit — az önbecs-lés és nőiméltóság szeneit, a tiszta erkölcs és nőiszigor erényeit — is a miveltség istenereje teremté a hölgyziv finom érzelmébe. Pedig ha ezek a hölgynek védangyalai, kell-e akkor elzároló korlát? Szükséges-e a tulzott szülei őrszigor? Dehogynem! Dehogynem szükséges! — Csakhogy aztán a zárt nővelésnek nem mindig és

mindenütt fönnevezett balvélemény és tévhit eszközlője; nem ritkán egy jóadag aristokratikus gög, egykevés világgylölet stb. is szokott ezekhez járulni, melyek közül amaz a becsületes, mivel, de nem fényes születésű egyént, s ez különbség nélkül minden embert visszataszít köréből. Csoda-e aztán, ha az ily hölgy a zárt és zárkózott élet mindennapiasságának egyhangu befolyása alatt elsatnyul testben, eltörpül lélekben? S nem levén társalkodási érintkezése mivel egyénekkal, nem szerezhet társalgási ügyességet? — S nem levén alkalma sem eszmecsere utján gondolatainak szabad röptet adni, véleményezési önállóságra vergődni, sem művészeti élvezetek által szive érzelmeit kifejtteni s azoknak nemes és magas irányt adni: mivelletlen marad? Valóban nem csoda, mint nem csoda az sem, hogyha az ily hölgy történetesen a nagyvilág szinpadára lép: egyoldalú, bátortalan és ügyetlen szereplőképp jelenik itt meg, s megjelenvén, pizszegéssel, szánó, vagy gunyosolylyal, mellőztetéssel találkozik ez ismeretlen légkörben? És végre csoda-e, ha az ily hölgy a kellemetlen érintkezések miatt keserű világtagasztalatával zárkózott kedélyű lesz, s visszavonul a társasélet mezejéről? s visszavonul azon félszeg véleményés hittelt, hogy az emberek őt nem értették — felfogni nem bírták. Ők méltók voltak volna a világra, de rájuk nem méltó a világ! Szerencsétlen vélemény! Boldogtalan önhit! Ők nem ismerék magukat, a világ fölismeré őket, s kérlelhellenül mondá ki ítéletét felettök, s az ítélet alapjául a társasélet adá az igaz próbákat, azon társasélet, mely valamint nemzetek, ugy egyesek miveltségi fokozatainak is leghivebb hévmerője.

Higyétek el, ütér a társasélet, mely a benne szereplő egyéneknek miveltségi állapotát épugy, mint egészséges, vagy beteges kedélyhangulatát legelhibázhatlanabul mutatja. Azért tehát, ha magatokban van a hiba, ismerjétek föl s igyekezzetek azt orvosolni s végkép kiirtani. A zárt növelési félszogséget — oh hölgyek! — le kell vetkenetek; vagy annak utját — szülék — még jóidején nektek kell bevágnotok.

Fájt lelkenem nem ritkán tapasztalnom: miszerint sok, különben igenigen szép hölgykoszoruban elég hölgyre találtam, kik előtt a magasb társasági modor terra incognita volt, mely felé még biztos kalauz után is botorkálva imbolygottak. Fájt lelkenem kimondanom: miszerint sok, különben igenigen szép hölgygyel találkozám már ez életben, kik szép hazám szép határiban még a hazai szépirodalmat sem ismerték, pedig ennek mezejéről szakíthattak s tüzhettek volna keblőkre — ha másunnan nem is — egypár miveltségi ibolyát. Nem voltak e mező irányában érdekeltek.

Itt gyökeres gyógymód kell.

Kezdjétek meg ezt, szülék, kik eddig a zártnövelés uszályvivői valátok, kezdjétek meg egy szabadabb — mondjuk ki — szabadelműbb növelési modor megkísérlésével. Nyissátok meg az eddig zártkörű ház aj-

tját illő felügyelet mellett serdülő vagy serdült lányaitok számára, széptani és erkölcsi tekintetben hasznos olvasmányoknak egyaránt, mint becsületes jellemű és mivelte férfiak előtt. Keressétek föl minden szépre, jóra és nagyra fogékony keblű lánykáitokkal, keressétek föl kívül a falakon, a nagyvilág fényes szinpadán, a művészeti-, és a társasélet szép mezején a társalgási élvezet. Ezek bizonyára megtermik szüléi szivetek büszkeségének — szép lányaitoknak — lelkében a legszebb gyémántot — a miveltséget!

Liptóújvár.

(Hradek.)

Ott áll, a puszta légbe
Felütve vén fejét,
Csorbákkal róttá rája
Történetünk muzsája
Csaták esztendejét.

És mintha emlékeznek
— Csak ő és senki más —
Néz, néz a mult időbe,
S borong a Vág kódébe
E puszta kórakás.

Fel-felrepül fokára
A rónaság szele,
És a siralmas multért,
Reménytelen jövőért
Nagyot sohajt vele.

De jó a nyár csodája
A fényes délibáb,
A puszta vár multjának,
S felejtett hős korának
Tünékeny élet ad:

Láthatsz fénytengerében
Csatákat forrani....
Harcrendeket rohanva,
S előre, hátra futva
Höst, hősré küzdeni....

S míg a nap, a romokra
Sugárfényt rezgete:
A táj csodája szünik,
A harc gyorsan letünik,
Miut álom képlete.....

* * *

Békétlen Rákóci
Csatája hajdan itt;
S a lég, csatát ujtva,
Emlékezetbe hozza
A mult vértapjait.

Mért üzöd, oh természet!
Hiu játékosdat?
Nekünk felejtünk kell
S kimosni könyeinkkel
A hü vonásokat.....

Miskolci Pál.

Szenvedélyek áldozatai.

(Folytatása s vége.)

XII.

Fogyoly.

Tekintsünk Hevesi ur szobájába, mert hogy a fen-
tebbi jelenet az ő házánál történt, említnem se kell.

Ébren s ünnepileg öltözve ült, a mérhetlen vagyónával fényes tekintély- s nagyhirre emelkedett ügyvéd, író szobájában. És a késő éjjél dacára sem látszott pilláin legkisebb nyoma is az álomnak.

Arcán nevezhetlen fájdalom s mély szomorúság gyásza borongott.

De e nélkül is, ki most látja őt ismét először két év után: elborzad az egész alaknak oly roppant haladásán, végecélja a feloszlás felé; mit az, aránylag oly kevés időn át tett.

Egy képen andalgott ő: Gábriela képmássa vala az.

„Boldogságom édenének bájos kigyója, óh ne kísérts, ne mosolygj, távozz . . . távozz! . . . — rebegék színtelen ajkai. —

De mosolygj, csak mosolygj, mert avagy nem jogosan mosolyg-e a boldog ara menyegzője első kéjéjén, reszkető völegénye karjai közt? s nem vagy-e te is boldog ara: kinek menyenyüdvü kecssein talán ép e percben vámpirkodik boldogságom ördöge, bitang völegényed!

És ki tudja nem én üdvözlök-e jelenleg irigylett helyeden, te undok kéjencz, angyal Gábrielám remegő karjai közt: ha bolond hirtelenkedésemmel — nőt véve — en magam be nem vágom előttem boldogságom utját.

Ah . . . megőrülök! . . . mit beszéltem? ne büntesd kegyes istenség az esztelent: ha az, lázas önkívületében ellened vétkezik!

Oh angyali nőm, imádott Rózám, bocsáss meg az örvöngőnek: ki ellened a nőerény példányképe ellen, káromlásra fakadt bolondságában. Jer símulj keblemre, s szelid szemeid menyükrének balsamos mosolyával láncold magad tépedt szivemhez: hogy többé szentetlen idegen ohajok bármily tomboló fergetege se szakithasson le onnan egyetlen pillanatig se!

Te pedig ékes syren, édenem bájigyója csak mosolygj, nevens, kacérkodj, kéjelegj . . . lopd szemeidbe a nap vakító fényét, ajkid s ölelésidre, égető forróságát: hogy legelső érintésedre fellobbanjon völegényed, mint a hideg löpor, mely föllobbanásával, önlétét s gyújtóanyagját egyszerre ragadja át a semmisülés kiellen honába.

Bátran ékes menyaszszony, csak bátran, közeledj remegve váró völegényedhez, s ne irtózz a semmisüléstől, biztositlak, hogy létetöket dicső emlékszobor jelelend, miket én egy vérzösziv átkaiból rakandok számotukra!

Itt megállapodék, látszott hogy önmagával viv. Mert sűrű gyöngyszemek pergettek alá halvány hálántékiról: melyeket háborgó keble tengermélyéből zaklatott érzelmeinek szélvesze korbácsolt fel.

„Átok reád te csábos syren! — kiált végre fel, s ingerülten csapá földhöz, az elefántcsont lapocskát, melyen Gábriela művészileg alkotott képmássa mosolygott, mely a kemény padozaton száz darabban pattant szét. — Így semmisüljön meg hűtlen képed, emlékem tábláján is!“

E percben tárult fel szobája ajtaja, melyen Foglári rendőrbiztos, két közrendőr kíséretében lépe be.

„Hevesi Győző ügyvéd ur, ön a felség nevében foglyom, kérem kövessen ön!“ — hangzék Foglári hivatalos beköszöntése. —

Hevesi e váratlan jelenet általi meglepetését nem titkolható, s huzamos ideig állott szótlán a rendőr előtt.

„Reménylem megértett kegyed — töré meg a csendet Foglári — tehát kérem . . .“

„Igen, — s itt arca lángolni kezdett az ügyvédnek — megértém, világosan megértém ön szavait, csak azt nem bírom megérteni: mióta, s miként állhat elő eset, melyben a törvény- s kormányzógaí a felség nevében hivatalosan merészlenek hazudni!“

Mert avagy, nem Magyarhon szabad földén élünk-e: hol a törvények szent és sérthetlennék kiáltják a személy s vagyon bátorságát, s hol a szabad polgárt elfogni törvényes előzmények nélkül törvény által meghosszszulandó büntény!“

„Több esetek közt, a hűtlenségét kivéve.“ — volt a hivatalos komolysággal ejtett válasz. —

„Ki merészel ily gaz rágalommal ellenem föllépni?“ kiáltá ingerülten Hevesi ur. —

„Kérem csendesedjék ön uram, elmondom röviden, de csak egyedül kegyed sorsa iránti részvéből: mert én a fogolyban is tudom becsülni a jellemes honpolgárt!“

Hevesi ur ajkain gunyvegyes keserü mosoly vonult át, s néma bókot tön.

„Kegyed ma, — kezdé Foglári ur — győződjék meg egyébiránt fölöle, indokait fürkészni nem akarom, de mint a világ nyelve beszéli, bizonyos bosszuvágyas fitogtatási hiúságból, — hajdani barátñöje jelenleg már Kopáriné aszszonyságnak, egy fényes hintót küldött menyegzői ajándokul; melynek kiállítás a legdusabb hercegi birtoknak évi jövedelmét emésztheté föl csaknem.“

„Ha ha ha! — hangzék az ügyvéd gunykacajja — most már megértém önt biztos ur! Talán bizony a tisztelt hatóságnak azért kerekedett szeszélye fülön csipetni: hogy jövedelmeim forrását tárjam föl előtte? . . . mondhatom dicső eljárás!“

Sugja meg ön édes Foglári ur a tisztelt hatóságnak, miszerint a köznép már régen bölcsen megfejté az én vagyonosságom óriási titkát e néhány érthető szóban „Hevesinek lidérce van“ . . . ha ha ha!

Egyébiránt komolyan szólva, ezennel óvásomat nyilvánítom, az ön jelenlegi törvénytelen eljárása ellen, s kérdeni vagyok bátor: ugy kíván-e ön előttem szobámban továbbra is tekintetni mint hivatalnok, vagy mint egyszerű polgártársam? Mert mint egyszerű polgártársamat, e szo-

katlan időben is szívesen látom önt vendégemül, de mint hivatalnoknak ajtót mutatok!“

„Csendesen uram — válaszolá a rendőrbiztos, lángbaborult arcával különös ellentétet képző higgadt hanglejtéssel — az ön kacajja nagyon is jókori, szavainak élét pedig elsimitja sorsa iránti részvétem, s annak tudása, hogy ildomos férfival van dolgom: ki előtt bátran nyilváníthatom, miszerint, általa kötelességem végzéséig folytonosan hivatalnoknak kívánok tekintetni.

Foglári rendületlen higgadsága megdöbbené az ügyvédet.

„Ismétlem tehát uram — folytatá Foglári ur — hogy az ön kacajja nagyon is jókori volt. Keserü könnyeket lehetne inkább oka hullatnia, amaz önt vézesen érdeklő lidérc mese felett: mely különösen a csak alig mult napon az ön rendkívüli ajándékát csodálva bámuló köznépként ismét élénk forgalomba jött. Mert e vézes mese ásta meg az ön szabadsága- s kedves családja boldogságának sirját.“

„Ön úgy beszél édes Foglári, mintha már kezébe is tartaná boldogságom sirjának kulcsát: de higye meg, én csak kacagom önnek elbizottságát. S egyuttal jelentem, miszerint szép meséit unni kezdem, s egyetlen percig sem akarom tovább szobámban látni a hivatalnokot!“ — beszélt az ügyvéd ajtót mutatva. —

Egyik rendőrszolga ingerült mozdulatot tett az ügyvéd felé: de a biztos egyellen tekintete előbbi helyzetébe parancsolá azt vissza.

„Egy percnyi türelmet még uram — beszéle ismét Foglári, zavartalan higgadsággal — aztán célt értünk!“

Hevesi békétlenül fordult el a beszélőtől.

„Ön édes Foglári — mond ingerlékeny gunnyal — ha jól emlékszem azt ígéré: hogy rövid fog lenni.

Foglári, igenlő bókkal folytatá beszédét.

„Mult napon, egy tizes bankjegyet adott ön inasának, — itt Hevesi, ajkaiba harapott — e bankjegy minden jelentékeny körülmény nélkül egyik kereskedőnél váltatott fel. Azonban egy óra mulva, mint hamis, a hatóságnál mutatott be, azon jelentéssel, hogy az az ön inasától került.“

Hevesinek nem kis erejébe került remegését eltitkolni e szavak hallatára.

„Müértök vizsgálása után a bankjegy tökéletesnek találtatott. — De a művész óriási vigyázatlansága miatt, csakugyan hamisnak bizonyult be: mert sorszámozata hiányzott.“

Hevesi, nyugtalanságát mesterileg leplező közönbösséggel veté magát pamlagára, s beszélt éles gunnyal:

Mondhatom édes Foglári ur, ön valódi művészbakója lehetne a kisszerű lelkeknek: de én csak kacagom eröködéseit, s enmagam csudálkozom, miként fásulhata így meg türelmem ön meséi hallgatásához! S már csak elvárom hajnalig elnyulik-e rövidsége?“

„Sajátszerűleg hozatott öszhangzásba ez esemény — folytatá zavartalanul a rendőrbiztos — egy felsőbb paran-

csolattal, mely a hatóságnak szoros kötelességévé teszi, a bankba kereskedői s közpénztárakba vidékünkéről mérhetlen számmal befolyó hamis bankjegyek kutforrásának föl kutatását, s a fölfedezendett bünös rögtöni elfogatását.“

Az ügyvéd arcára halálsáppadság terült.

„Ugyszinte fölmerült a hatóság előtt az ön lidércéről a köznépként ajkán kerengő mese is, mely önnek a kerti házacskába hordja a kincseket. Miknek következtében én kiküldetvén: kényteleníttem az imént embereimmel ön kerti házacskáját föl kutatni s...“

„És az ur lidérc szerencsésen körömrre is került! — vága közbe szemtelen vigyorgással az imént tolakodó rendőrszolga — tessék!“

Itt a szolgáló fénylő érclapot tarta az ügyvéd szeméi elé: melyen egy százas s tizes bankjegy karvonalai tűntek föl.

„Elvesztem!“ — kiáltá Hevesi terenyecibe*) rejtve arcát.

XIII.

Üdv és kárhozat.

Négy év mult el.

Urházán vagyunk Urházi Gyula ősi lakában.

Az ősi telket, izléssel rendezett kert zárja be virágágyai s kellemes gyümölcsfáival.

Az izletes kert közepén, kised dombon dus lombozatu lugas emelkedik, idegen éghajlati növényekkel környezve; miket szemgyönyörködtetőleg tükröz vissza a dombot körül gyűrűző kristálypatakcsa.

Nyugvófélen van a nap, az egész légkör oly nyugott s vidám: mint a tiszta lelkiösméret.

Még a fürge esti szellő is a rózsza gyöngéd keblére szállott pihenni a fák mozdulatlan leveleiről.

Tekintsünk a lugas illatos lombjai alá. Kedves ismerősünkre találunk ott, ki a megunt városi zajból, hol már őt különben sem érdeklé semmi, elvonulva: vérzőkeblének némü szórakozottságot, rokon közt, a falusi csendélet magányában reményl találni.

E kedves halvány nő, kinek vonzó arcán egy világ fájdalom látszott borongani, Urházi Róza, Hevesi Gyözönő.

Pázsitpamlagon ült a bánatában is szép hölgy, ölben kinyitott könyvet tartva, melynek hólapján, egy ámorarcu fiucska, a kis Gyöző, egy türe szurt cifra lepke körrajzával igyekezett megküzdeni.

A hölgy ajkán haldokló mosoly árnya lebegett, s szemeiből néhány bugyöngycsepp hullott, a fiucska küzdelem teljes rajzművére.

„Ah, anyácskám mit tevé ismét, megint elkeveréd művem, pedig ez legszebb lett volna mindeniknél. Paripámat, huszáromat, virágomat mind így keverted el, egyiket se tudtam megörzeni könyeidtől... nézd... nézd — s itt sebesen átforgatva a könyv lapjait, egyenkint mutogatá meg a mondott tárgyakat. — Legalább ezt az egyet

*) Tér-től tereny, nem tenyer. — Szerző.

megkimélhetted volna — beszéle neheztelőleg s könybe lábbadt szemmel a fiucska — de tudja a jó isten, te mindig akkor tudsz sirni leginkább, mikor én rajzolok. Már pedig mindjárt kész lett volna, s addig se tudád vissza tartani könyvedet!

Lásd pedig, ezt a jó grófnénak akarám ajándékozni, azon napnak emlékére, mikor a király az ő kérelmére kedves apámat haza bocsátja! — végzé feddő édes csevegését a fiucska. —

A hölgy szívéhez szorítá a kis csevegőt, könyei s csókjai záporával horitván el annak ámorarcát.

E percben robogott a lugasba vesszőparipákon két fürgé fiucska, Gyula és Béla, Urházi gyermekei.

„Kedves néni — kiált Gyula — a mama egy mókus képű koldusaszszonyt vezet hozzád, meg ne ijedj tőle: mert szegény oly rut hogy...“

„Oly csuf, nénikém — csevege éles hangon Béla — mint a vasorru bába, kiről tegnapeste a dajka mesélt!“

Alig végzé a két kis gyorsfutár mondókáját: midőn Szegéni Janka, Urházinő, egy félig elburkolt arcú szegény öltözékű nővel a lugosba lépett.

Az elburkolt idegennő arcának épségét, avvagy tán hajdan még igéző virányát is, ugy tetszett, nem természetes rutság, de bizonyos bűnkőr dühöngő fürgetegek dülak föl s tarolták le.

„És most kérném magunkra hagyni, — fordult eszedőleg az idegennő Urházinéhez — s a gyermekeket is távolítani.“

Urháziné a gyermekekkel távozott.

Az idegennő huzamos ideig állott hallgatva Hevesinő előtt. Ugy látszott, nagy küzdelmébe kerül szóhoz jutni.

„Mit kívánsz tőlem szegény aszszony? — kérdé végre Hevesinő. —

Böv pataokban eredtek meg az idegennő könyüi, mire keble szorongását oszlani érezvén, helyett foglalt s beszéle:

„Ah Róza, és kegyed még most is szép, arca kellemit még a marcongoló bánat pusztító sarlói sem valának képesek anynyi éveken át letarolni!“

Helyesen!

A Nemezis csak a gonoszokat ostromozza ugy, hogy tüzcspásainak bélyegeit azok holtiglan hordozzák szegyeteljes homlokukon. S ha néha sulyos csapásaiból az igazaknak is juttat, ez csak azért van: hogy azok erénye annál kristálytisztább — s fénylőbben tündököljék, miként a robogó tűzbe vetett s annak gyomrából tisztulva kifolyó arany!“

„Nem szükség jó aszszony, hogy mesterkéltséggel erőködj könyörre birni különben is vérző keblemet. Külsőd s helyzeted eléggé bizonyítják nyommasztó szükséged, s én nem tartozom azon szivtelen könyörülők közé, kik előbb órákig kinoznak nyomorod okainak fürkészésével, s aztán kacagva dobnak elibed a porba egy nyomorult fillért, méltó emléket könyörületességöknek.

De ime fogd, mi tőlem telhetik, — s itt tele ereszényt nyujta az idegennőknek — ez néhány hétig meg ment a koldulástól... távozz békével!“

„Oh nem... nem... kegyed engem... félreért, angyaljóságú nő — zokogá az idegen, s néhány pernyi szünetre volt szüksége mig ismét beszélhete. — Midőn Páris s Europa több nagy városai mámoros zajából, dözsoló büneim után kórágym kinpadára voncolt a boszuló természet, a kiszenvedett óriás kinokat öngyilkolással nem azért nem szakítám ketté, mert talán gyáva valék meghalni; s nem azért jöttem koldulva iszonyu nélkülözések közt rontsolt tagjaimmal vissza: hogy honom földén arcom rutságával koldus kacérságot üzve, szánó szivek kicsikart könyörével tengessem, faluról falura koldulva, nyomorult életemet. Hanem, hogy kiket itt boldogtalanokká tevék, azoknak bocsánatát elkönyörögve: honom szent földén szállhassak s szálljak, megérdemlett korasiromba.

Mert átkozott az, ki idegen föld falánk gyomrába vetvén honn szerzett kincseit, önmaga is idegen földön porhad el!“

„Ki vagy tehát te dacosnő ki nyomoraid közepette is megveted egy könyörülő kebel önzéstelen adományát, s ki rejtélyes beszédiddel anynyira tetszelegni látszol enmagadnak?“

Vagy tán kevesled iszonyu mondatért, mit adni akarok. Többet nem adhatok, fogd tehát ezt s távozz isten hírével: mert iszonyodom s félni kezdek rejtélyes lényedtől!“

„Oh ne, még néhány percig ne üzzön el kegyed, s ne irtózzék tőlem — esedezők az idegennő. —

Nézze kegyed ez arcot, melyre a megfeszített nőerény haldoklását vésé be kitörölhetlen vonalakkal a boszuló sors, ez egykor szép volt.

E földult homlokot, kegyek honának.

E vérágyban vonagló homályos szemeket, üdvsugárzó csillagtestvéreknek.

Ez arc éktelen tarlóit rózsá- s liliomhalmoknak.

E kékes ferde ajkak, fésző rózsá illatos keblének.

E sárga imbolygó fogakat fénylő gyöngysoroknak.

E naponta hulló gyér hajzatot, gazdag hullámszatu ében fűrtöknek, melyek hó nyakat s alabásvállakat árnyazának.

S mindezeket összesen bájjingerü kecsenek dallá, még csak egy évvel is ezelőtt az udvarlók ifju lepkesereg; kik bösz dühvel rohanának egymáson keresztül e kecsenek pazarul szórt kétérdjének mohó élvezésére.

Ismételtem, ez arc szép, sőt igéző volt.

De jött a boszuló sors, s lángkaszájával le tarolá, a nem érdemlett s böszülten pazarolt kecseneket a dobzódo lepkesereg előtt. A lepkék tovaröpültek s a pazar birtokos, éktelen tarlójával, guny s kacaj tárgyául hagyatik magára a nagy világ szinpadán.

Ah mily kinzóérzet pedig az, az emberre nézve, kinek fénylő multja romain kívül nem marad egyebe fön ke-

vély biuságánál: ha — mig vad kéjjel ölelné nyomorai közepette is kebléhez a világ átkozódásai közt ez életet, e helyett — szánó sohajok- vagy gunyakajokkal kénytelen találkozni, miket egyiránt tilt elfogadni hiu kevélysége!

Ez leverő, lealázó!

Mert mig a hiu kevély ember, a világ döngő átkai közt ernyedetlenül kész dacolni az élet minden nyomorival: addig egyetlen szánó sohaj, vagy egy gyermek ajkáról sivitó gunyakaj, lesújtja s kisszerűvé törpíti őt. S ez érzet rémitőbb az örök megsemmisülés irtózatos gondolatánál.

Az ily ember erősebb meghalni mint élni; vagy ha úgy akarod, gyávább élni mint meghalni.

De legyen bár miként: én ilyen vagyok.

Azonban noha az átkozó világot vadkéjjel szoritnám — ez esetben — élni kívánó keblemre, mégis mielőtt a gyülölt szánalmak, s gunyakajok elől siromba szállanék: nem akarnám, hogy azok átkai kövessenek sirom éjjebe, kiket előbb ez életben nem rosz lélek, de mindenesetre kárhozatos könnyelműségem tett boldogtalanokká!

„Ki vagy tehát mégis, te szerencsétlen iszonyatos nő s mit kívánsz tőlem?“ — kérdé némü irtózáttal Hevesinő. —

„A kacér szenvedélyeknek egy a sorstól méltán üldözött rabnője s élő áldozata, kinek ifju élttem legelső tevékenysége is abban nyilvánult: hogy a legbecsületesb férfisziv szerelmét lelki bajtársnőm kebléről orzám el. S aztán e rablott drága kincset hasztalan göröngyként gunyakajim közt dobva el, kacér könnyelműséggel egy jégkebelre vetém magam; honnan a kacérszenvedélyek forogtege gyöngye virággként ismét tova — kecaseimen dobzódo lepkek bűnmocsarába — sodort.

És mégis, hiszi kegyed vagy nem, egyedül ama sorsdöntő első lépésem az, melyet én az általam boldogtalanokká tettem átkainak biztos villámhárítójául, oly édes remények közt ölelek keblemhez. Mert gunyoló kacérságom adá vissza ismét, a legbecsületesb férfi sziv elrablott szerelmét lelkibajtársnőm égi szerelmének.

S bár most az angyaljósága hajdani bajtársnő, évek óta hullatja is vérző szive bánatgyönyeit, — egy irányomban balul választott, de mindenesetre nagy s főséges lélek rendkívüli boszujának következménye miatt, — rideg börtön nyomorai közt nyögő, hön szeretett férje — s viszont ez, imádott családja felett: reményem, mind a hajdani bajtársnő, mind szenvedő férje, megbocsátnak nekem, azon általuk két egész évig élvezett édeni boldogságért, melyet számukra kacérszenvedélyem teremte tulajdonképen.

S ez édes multakrai viszemlékők, bizton hiszem: lefogja zárni ajkukat, siromig üzni törekvő átkaik előtt.

„Szent isten — sikoltá Hevesiné iszonyodva — hiszen így csak Bájvölgyi Gabriella s senki más nem beszélhetne e föld tekén, s ő jelenleg Páris salonaiban mint a dus Kopári keces hölgye fényeleg!“

„Csalatkozik kegyed — beszélé az idegennő, reszketeg tagjaival ültéből fölemelkedve, — mert ő kegyed előtt áll, s bocsánataért esedezik: hogy békén halhasson.

Igen, kedves Rózám, bocsánatodért eseng, a hajdani bajtársnő, kinek nyomora még a börtönök rideg porkolábját is rábírá: hogy megengedje a legnemesb fogoly lábaihoz borulva annak bocsánatját — miattami boldogtalan-ságáért — elkönyörögnöm. És férjed . . . Győző . . . nekem megbocsátott. Nézd e sorokat!“ — itt papirlapot ada át az idegennő Hevesinének. —

A lapon következő szavakat olvasa Hevesiné: „Kedves Rózám! bocsáss meg a szegény Gabriellának, én megbocsátottam; kér szerető férjed H. Győző.“

„És csakugyan te vagy, Gabriela? igen, hisz ezen jól ismert sorok melletted bizonyitnak . . . ah minő iszonyatos áldozata levél bűnös szenvedélyidnek . . . mily rettenetes, boszujában a természet!“

„Megbocsáthatsz-e?“

„Óh bár bocsánatom, arcod ékeit varázsolhatná vissza!“

„Nagy lélek, nyujtsd tehát engesztelő jobbodat!“ — Róza azt levé. —

Az engesztelésre nyujtott jobbot Gabriela, könnyés csókzapporral borítá el, s térdre omolván Róza előtt: reá a legtisztább sziv kiengesztelődésének langy cseppjei harmatoztak.

„És most nyugton szállok siromba, — beszélé Gabriela — azonban még egyre kérlek imádott lélek: esküdj meg, hogy kilétemet örök titokban tartandod.

Mert törhetlen büszkeségem, vagy nevezd bárminek bennem e határozottságot, bárkivel is tilt tudatni kívülötok — kacérságom áldozatin kül: — hogy ime ronda hölgyalakban, a hajdan kecaseivel büszke s pazar Gabriela bűnhődő váza lézeng, avvagy haldöklök.

Ah de ime bátyád közelget, pedig nem akarok, e sasszemü férfival találkozni ez életben . . . óh esküdj, kérlek az isten szent nevére, esküdj! többé ez életben ugy sem akarok ismerősökkel találkozni.“

„Nem nem Gabriela, te köztünk maradsz.“

„Inkább ezerszer meghalni, mint e kinpadra jutni!“ — kiáltá lelkendezve Gabriela, — de esküdj hát, esküdj az istenért!“

„Te rajongasz szegény Gabriela . . . térj magadhoz!“

Oh esküdj — sivitá Gabriela kikelve színéből, s ön szivének egy fénylő gyilkot szegezve, — különben előttem e percben megölöm magamat!“

Hevesinét öszszerázkodtatá e váratlan jelenet rohama, s önkénytelenül rebegék halványult ajkai:

„Esküszöm, Gabriela!“

„Üdv veled, menynek angyala!“ — s e szavaknál hihetetlen gyorsasággal tűnt el a bokrok közt Gabriela számalmasantorz alakja.

Néhány perc mulva, ezen — Hevesinének különben is tépelt szivére rendilőleg ható — jelenet után, a három kö-

rülugrándozó gyermek örömcsevegései közt, kedves nejét is karján vezetve, örömdérüs arccal lépett Urházi a lugasba.

„El a sötét képpel kedves Rózám, el örökre, lásd csakugyan mint mondtam, örömhírrel térek hozzátok meg, a városból. Nézd, nézd, a jó áldott grófné közbenjárása csakugyan üdvös eredményü volt. — Itt a kezében tartott hírlapból következő sorokat olvasá: —

Bécs. Jun. 18. Ő cs. kir. apostoli fölsége, ma, alattvalói iránt folytonosan tanusítani szokott magas kegyének, ismét újabb, különösen az érdeklettek örökhálára kötelező fönséges jeleit méltóztatott tanusítani. Ugyanis **i sópénztárnok 5 évre szabott raboskodását . . . sat. . . sat. . .

Továbbá — halld csak kedvesem s örülj! — a hirhedt bankjegykészítő statusfogoly . . .

„Ah szív ne repedj meg túlaradt örömdobben!“ — rebege lelkendezve Hevesiné. —

. . . státus fogoly — olvasá tovább Urházi — Hevesi Gyöző ügyvédnek, tiz évi raboskodásából még hátra levő hat teljes évet példátlan kegyességgel elengedni méltóztatott.“

„Ah bátyám, kedveseim! — kiáltá örömsugárzó arccal Hevesinő; azt se tudva örömeiben, bátyja, sógornéja avvagy gyermeke csókolására szaladjon-e. Anyai gyöngéd szeretete lön az utmutató s ő az ámorarcu kis Gyözőt emelé karjaira; örömkönyeivel áztatván annak aranyfüreteit, s tüz csókjaival borítván el mosolygó arcát.

„Már hon lesz kedves papád szerelmem kedves magzata . . . már nem fogok többé sirni, nem, hidd meg édesem . . . s nem fogom többé könyeimmel rajzaidat sem elkeverni“ — bibelődék leirhatlan kellemü anyagi gyöngéd-séggel szerelmes magzatával.

Minden arcon öröm derengett.

Majd féltékenyen simult Urházi férje keblére, mint-ha ő is most nyerte volna vissza szeretett férjét. Urházi pedig a férjek leglelkeseb szerelemcsókját olvasztá boldog neje ajkaira.

„De elég az ömlengés kedvesim, s most menjünk tovább, s töltsük csordultig örömkelyheinket — szólamlék meg végre Urházi — fogd kedves Rózám, ime ez örömhíren kül a mai postán férjedtől is érkezett egy levél!“

A levelet Hevesiné lázas örömmel bontá fel, s olvasá:

„Angyali Rózám, kedves nőm!

Négy évi kinos raboskodásomban, testem s lelkem meg levén törve: lehetlen, hogy éltem ereje is meg ne szakadjon. A szabadulás szunyadozó világa is rendkívül megszé tünedezik elő látköröm határán . . .“

„Ah bátyám, aggasztó sejtalem borul keblemre: ezek beteges kéz reszketeg vonásai, s alig ismerek bennök Gyözőm soraira . . . olvasd, kérlek, én nem vagyok képes. . .“

Urházi tovább olvasá a levelet.

„..... látköröm határán. Bocsáss meg, angyali nőm:

ha roncsolt szívem nem ajándékozhatta meg forróbb lángú szerelmével, mint tőle telheték. Kórágymban írom reszketeg s talán utólsó soraimat, midőn is egyetlen kérelmem hozzád még ez életben: gyermekünk legyen szemeid fénye, s azon pályát engedd futnia, mire nemtője hívja . . . nehogy később, mint atyja, kárhoyatos szenvedély áldozata s szüle-átkozó legyen . . . isten veletek kedvesim!“

Az arcok iménti örömdertűjét komor sejtelmek sötét felhöi boriták be.

Hevesiné hangos zokogásra fakadt s minden sohájában zuzott keblének egy-egy életszíkrajja látszott kihamvadni.

Urházi s neje pilláin a fájó részvét harmatgyöngyei csillámlottak, s huzamos ideig nem volt erejük vigasztaló szavak balzsamával kedves rokonuk szagगतó szívfájdalmait csilapítani.

„Ne sirj, s ne essél kétségbe kedves Rózám — szólamlék meg végre Urházi — ezen levél előbb kelt, mintsem szabadulását megtudhatá férjed. S szabadságának híre bizonyosan új életet ada csüggeteg keblének. És én hiszem. . .“

„Ne sirj, kedves mamám, ne . . . a bácsinak igaza van: mert még ezt az írást, mit az atyus leveléből ejtettél az imént öledbe, nem is olvastad, pedig ez is a levélhez tartozik, s meglásd, ebbe kedvesebb hírv lesz írva!“ — beszélé a kis Gyöző vigasztalólag, anyja elibe tartván a kihajtogatott lapot.

Hevesiné letörlé könyeit, s mohón nyelék megtört tüzü szemei a lap betűit.

S mint kinek orgyilok merül szívébe, lélekrendítő sikóltással rogyott össze a pázsit pamlagon.

Urházi s neje, feledve a lapot, feledve mindent: dőbhenve futottak segélyére, s cselédet kiáltva, a legnagyobb sietséggel küldék azt orvosért, s ismét a szenvedő gyámolításával szorgoskodtak.

„Oh kedves bácsikám — beszélé sirva a kis Gyöző — ugyan kérlek olvasd el, mi lehet ezen az átkozott papíron írva: hogy ugy megijeszté szegény mamát?“

Urházi átvevé a lapot, s következő sorokat olvasá arról:

„1840. jun. 18.

Az 5-ik számu kamarabani státusfogoly, ügyvéd Hevesi Gyöző ur ma reggeli 9 órakor halt meg mellkórban. — Dr Sirhalmi.“

„Szegény hugom, szegény gyermek — kiáltá reszketeghangon Urházi — atyád meghalt, e vészes lapról azt olvasá kedves mamád, de ne sirj, én második atyád fogok lenni.“

Az orvos megérkezett, s néma üdvözetet téve, Hevesinéhez sietett.

Kinos mély hallgatás terült el a jelenlevők közt, mig az orvos Hevesiné úterének lapintásába mélyedt, s reme-

gő kételyek közt várak a tudós ajkáról az üdvnek vagy kárhozatnak rendítő igéit.

„Kérném távolítani a gyermekeket!“ szólamlék meg végre az orvos.

Urházi s neje keblét borzasztó sejtelem villanyzá át.
A gyermekek távoztak.

„Edzék meg kegyetök keblöket mondandóm hallására — kezdé komoly egyhangon az orvos. — Fájdalom, a symptomák itt szivrepedést bizonyítanak: s e kedves példányképe a hitestársaknak, másfél perc mulva megszűnt élni!“

„Pirulj el sors, igaztalanságodban: hogy ez angyalt is áldozatul ejtéd!“ — kiáltá fájdalmas ingerültséggel Urházi. —

Mert az orvos borzasztó jóslata csakugyan teljesült, s a női rény- s kellemteljes Hevesiné alig pislogó élet-szövétneke, másfél perc alatt, végképen kialudt.

XIV.

Végzet.

Az Urháziak családi sirkertében emelkedő uj sírdombon néhány nap mulva egy ronda koldusnő találtatott halva, ki fagyos markában egy nagyrészt elázott papirdarabkát tartott ajkához szoritva. Melyen még e néhány szavak valának nagy nehezen olvashatók:

„..... bocsáss meg szegény Gabrielának, én megbocsátottam.....“

Hatvani Gábor.

A debreceni lányokhoz.

(Anákreoni dal)

Lánykák! ti Debrecennek
Csinos magyar leányi!
Kart karba öltve vigan
Sétáljatok ki, kérlek,
A helyre, hol Vitézünk
Oly hosszas álmot alszik,
S háromszinű szalaggal
Füzért kötözzetek sir-
Szobrára tisztelettel.
Ó a ti szíveteknek
Érzelmét dalolta.
Ültessetek fejéhez
Egyegy butella mászlást.
Jó illatú legyen, hogy
Sirját is öszszejárja.
Tudjátok: „E világnak
E megdühödött világnak
Minden csatapatéját
Kiverte a fejéből“ —
A hosszas álmot is tán
Képes leend szeszével
Elüzni zárt szeméről
Hogy újra énekeljen.

Losonci László.

Debreceni napló.

Szinkörünkben folyó hó 5-én „Tóth Mihály“ című eredeti történelmi drama adatott Császár javára. A név megtette hatását; mert a legnépesebb közönségek egyikét láttuk koszoruba fűződve az emlékezet és művészet oltára körül. A darab meséje kissé szűk, s monologok és dialogok pótolják némileg a cselekvényhiányt. — Egyébiránt végfejlődése fölé elevenebb szint ölt magára a darab. Elmondhatni, hogy a közönség az emlékezet képein s Boka zenéjének olvadó trilláin merengve anynyival jobban mulatott, mivel a játéknak már 9 órára vége lön. — Egyébiránt azon jó uraknak, kik színészi nyegleséggel, publikumcsalással gyanusitgatták mind a jutalmaztat, mind a szintársaságot, szolgáljon eáfólatul azon körülmény, miszerint a színlapon a mű másik címe: „Szeged ostroma“ is kitétetett. Azért hát ne koppaszd, mig meg nem fogtad — a verebet!

— A „Hölgyfutár“ szerkesztőjének Nagy Ignác urnak bebörtönöztetése a legkellemetlenebbul hatott hölgyeink szíveire. Adja az ég, hogy mielőbb sajtótörvények jelölhessék ki az irói-kör nonplusultraját. Mert különben más is könnyen megütheti lábát.

— Folyó hó 5-én a Párma-gyalogezred — mely a télen itt állomásozott — ismét visszajött. Az itt volt Károly-gyalogság pedig 6-án feggel távozott el.

— Egy bizonyos fiatal ember minden áron házasodni és feleségesedni akarván: több hölgyet ostromállapotba helyezett, másokat pedig tartalékcsoportul használ; úgy tesz, mint az ügyes katona, hogy, ha előtte elzárják az utat, legyen valami menedéke hátulról. Megjárja, ha a védelemre készített torlaszokat egy véletlen eset épen ő reá szakasztja. Egyébiránt r o s z p é n z nem vész el. Legfőlebb is csak h a m i s s á g á t lehet átismerni. Egy idejében lerántott alarc, vagy egy tűzpróba, még mielőtt valaki megcsalatott volna — mindent meg fog fejteni! Addig is jó szerencsét az alakoskodáshoz. — Debrecenből nem sok mű fog a londoni műkiállításra vitetni. Ezen arszlán igen jól venné ki magát a kitömött menagerie-osztályban!

HIRDETÉS.

T. Dravecky Zsigmond urnak németutván 1772. sz. a. emeletes háza, mely több mint 12 tágas szobát, ezek közt vendéglőnek is használhatókat mind lent, mind az emeletben, — ezekenkívül raktárnak alkalmas helyeket, kamarákat és istállókat foglal magában, — f. évi nov. 1-jétől számítandó 6 évre haszonbérbe adandó. Értekezhetni iránta helyben

Oláh Károly
hites ügyvéddel.

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.